

אל תקרי הליכות אלא הלכות

תשובות מעלון קודם

ג. הקונה בגד לאשתו ליו"ט שאינו ראוי ליו"ט עצמו, האם יוצא בזה ידי חובתו לשמחה ביו"ט?

כתב בספר חוט שני (יו"ט עמ' קסא): הקונה בגד לאשתו ליום טוב צריך שיהיה בגד הראוי ליום טוב עצמו, ואפילו אם יהיה הבגד ראוי לחול המועד, אף על פי שקיים בזה מצות שמחה בחול המועד, מכל מקום חסר בזה שמחה ביום טוב.

ד. האם הקונה לאשתו כלים לבית יוצא בזה ידי חובתו לשמחה ביו"ט?

כתב בספר חוט השני (שם): בגדים ותכשיטים נאים שכתב הרמב"ם, נראה שיוצא גם אם קונה לה כלי בית או כלי אכילה נאים לבית ליום טוב, אם היא שמחה בהם. וכן כתב בספר שולחן שלמה (יו"ט ח"ב עמ' קיב הערה ה) בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל.

ולגבי מכשיר חשמלי כגון מיקסר וכדומה, י"א שאם האשה רוצה בו, בעלה מקיים בזה את מצוותו, אפילו שאינה משתמשת בכלי שקנה לה בעלה ביום טוב עצמו. (שולחן שלמה שם)

וי"א שלא יוצא בזה ידי חובתו, שכן רק תוספת שמחה שבאה מחמת חזרות היום, היא בגדר שמחת יום טוב וחלק מהמצווה. (שבט הלוי ח"ח סי' קכד אות א)

הלכה: המחמיר תבוא עליו ברכה, והמיקל יש לו על מי לסמוך.

ה. האם מותר לגלול בשבת ספר תורה למקום קריאתו ביום טוב הקרובה (כאשר אין שבת ויום טוב סמוכים)?

י"א שאסור משום מכין משבת ליום טוב. (מ"א סי' תרסז ס"ק ג בשם מהרי"ל [הביאו אבני נזר סי' שצז אות ה, וכתב שא"ר, הר"ז ופמ"ג למדו שלא רק משבת ליו"ט אסור, אלא אף מיו"ט לשבת אסור לגלול את ספר התורה]. שו"ע הרב סי' תקג סעי' ג, משמע מחזו"ע יו"ט עמ' שג)

וי"א שמוותר. (שו"ת חלקת יעקב או"ח סי' קו בהערה בדעת רע"א [אף שבתשובה שם למד בדעתו שהחמיר בזה, אולם מדברי רע"א סי' שב למד שהקל בזה], אשרי האיש או"ח ח"ג פ"ו הלכה ג)

הלכה: לא יגלול, ואם רוצה לסמוך על דעת המקילים בדיון זה, ילמד בתורה לאחר שגלל אותו למקום שחפץ בו. (עי' שו"ת קנין תורה בהלכה ח"ג סי' ע' אות ב ודו"ק)

[וכאשר יו"ט בא לפני שבת בסמוך לה, עי' בפוסקים שיש דעות לכאן ולכאן, אם מועיל עירוב תבשילין שהניח לגלול את ספר התורה ביו"ט למקום קריאתו בשבת]

ו. האם צריך לעשות סעודה מלוה מלכה במוצאי יום טוב?

י"א שיש מי שנהג לעשות במוצאי יום טוב סעודה רביעית, משום שכבוד יום טוב וכבוד שבת שווים. (קונטרס אשי ישראל סי' כא, ארחות רבינו ח"ב עמ' קי, שו"ת רבבות אפרים ח"ג סי' רצב בשם טעמא דקרא, שכן נהג החזו"א) וי"א שאין המנהג כן ואין עניין בזה. (שש"כ פרק סג הלכה ד, אשרי האיש שם פרק ב הלכה יט בשם הלכות שבת בשבת עמ' רצב) [וכן הלכה]

ז. האם מותר לאפר סיגריה ביום טוב (לדעת המתירים עישון ביו"ט)?

י"א שיזהר שלא לאפר סיגריה ביום טוב, כיון שיש בזה משום איסור כיבוי. (שו"ת רב פעלים ח"ב שאלה נח, ביה"ל סי' תקיא ד"ה אין עושין מוגמר, שש"כ פרק ג הלכה ח [ומקורו בבית"ל שם]. וע"ע בשו"ת כתב סופר סי' סו ד"ה ובכ"ז)

וי"א שמוותר לאפר סיגריה ביום טוב כהרגלו, ואין חשש בזה. (שו"ש שם ח"א עמ' רב [לדעת המתירים עישון ביו"ט]. שו"ת באר משה ח"ה סי' קה, ילקו"י סי' תקיא הלכה י)

ועצה טובה כתב בזה בשו"ת אבני ישפה (ח"ב סי' נא) וז"ל: "להמתין לאפר עד שיהיה ארוך מן הרגיל בקצה הסיגריה, ואז בעדינות ובקלות יוריד קצה האפר, ובכה"ג אין רגיל לכבות, ואף אם יכבה לא הוי 'פסיק רישא', כי אין בקצה האפר רק אפר ואין שם ניצוצות. עכ"ל וכן ראוי לנהוג.

ודע שישנה מחלוקת גדולה בפוסקים בשאלה האם מותר לעשן ביום טוב, והנה פוסקים רבים (ובניהם פוסקים מפורסמים) אוסרים את העישון ביום טוב כל עיקר (עי' חזו"ע שם עמ' מד). ולכן המחמיר שלא לעשן ביום טוב קדוש יאמר לו ואשרי חלקו.

א. יוסף בעל חנות בגדים הזמין סחורה מהיבואן, היבואן שלח את הסחורה אליו על ידי חברת שליחויות, הנהג הערבי של החברה יצר קשר עם יוסף בכדי לתאם איתו את שעת ההגעה, יוסף השיב לו שאינו נמצא בעיר ושיניח את הסחורה בחצר החנות, ואודות החתימה על תעודת המשלוח ביקש יוסף שהנהג יוותר, לאחר זמן כשיוסף הגיע לחצר חנותו הסחורה לא היתה שם. יוסף טוען שכנראה נהג חברת השליחויות הניח את הסחורה במקום אחר, שכן מהחצר שלו מעולם לא נגנב דבר. היבואן טוען שהנהג עשה בדיוק את מה שביקש ממנו יוסף. מה הדין?

יש לפטור את יוסף בעל חנות הבגדים מתשלום הסחורה, ואף שטענתו היא טענת ספק, שמשער שנהג חברת השליחויות טעה והניח את הסחורה במקום אחר, (שכן יתכן שאכן הסחורה הונחה בחצר ומשם היא נגנבה. ועל הצד הזה יוסף בעל חנות הבגדים יהיה חייב בתשלום הסחורה, שהרי זכה בה ב'קניין חצר') אלא שגם טענת היבואן היא טענת ספק, שמשער שנהג חברת השליחויות דובר אמת, ובפרט בנידונו שמדובר בגוי. (ובאמת באופן שהנהג היה יהודי, היה מקום לחייב את יוסף בעל חנות הבגדים ב'שבועת היסט', מדין 'ברי על פי אחר' כמבואר בשו"ע (חו"מ סו"ס עה). [אך גם זה אינו פשוט, כיון שנהג חברת השליחויות נוגע בדבר])

אולם נראה שהיבואן יכול לחייב בתשלום הסחורה את נהג חברת השליחויות, שכן הוא פשע בשליחותו בכך שהסכים לוותר על חתימתו של יוסף בעל חנות הבגדים על תעודת המשלוח, ומחמת כך הופסד היבואן. (וכיון המבואר במסכת כתובות (פה), שלווה שעשה שליח לשלם למלוה והשליח שילם ולא לקח את השטר מהמלוה, באופן שהמלוה יכול לחזור ולגבות, ונמצא שהספק של הלווה הופסד, חייב השליח לשלם ללווה מה שהפסידו, וכן נפסק בשו"ע (שם סי' נח סעי' א). וכמו כן יש לומר בנידונו, שהרי נהג חברת השליחויות מודה שמסר את הסחורה מבלי להחתים, ואם כן נחשב הדבר שהוא הזיק את ממון היבואן) אבל יוסף בעל חנות הבגדים פטור אפילו משבועה. (וכפי שמבואר במסכת קידושין (גג:), שלווה ששלח שליח לשלם למלוה והמלוה טוען אחר כך שלא קיבל כלום, והשליח מעיד ששילם, כיון שהשליח נוגע בדבר הוא אינו נאמן, אלא צריך המלוה להישבע שלא קיבל, והשליח צריך להישבע שנתן, והלווה ישלם למלוה וכפסק שו"ע (שם סי' קכא סעי' ט). אך בנידונו אין שבועה, דדוקא התם שהמלווה בא ליטול מצריכים שבועה, מה שאין כן כאן שיוסף בעל חנות הבגדים בא להיפטור, וכמבואר בנתיבות המשפט. (שם בחידושים ס"ק כד) (מהגאון הרב אפרים כהן עמאש שליט"א אב"ד זכור לאברהם ביתר עילית)

ב. רבים ממתפללי בית הכנסת היו חפצים לזכות בעליית הברכות, בה בירך יצחק אבינו - "ויתן לך..." את יעקב אבינו (עליית שישי), והנה הגבאי הכריז בטעות: "עליית חמישי - עליית הברכות", ולאחר מכירה ממושכת בה המתפללים מוסיפים זה על זה, זכה בעליית הכנסת אוראל שנדב עבורה 1000 ש"י, ומאחר שאף אחד מהמתפללים לא שם לב לטעות, המשיך הגבאי ומכר את עליית שישי בה זכה ישראל ב- 36 ש"י. כשנתגלתה הטעות בית הכנסת נעשה כמרקחה, אוראל טען שלו מגיע לעלות לעליית שישי - עליית הברכות, שכן כך הכריז הגבאי. ואילו ישראל טען שהוא זה שזכה בעליית שישי, ולכן הוא זה שצריך לעלות אליה. מה הדין?

ברור הדבר לכולם, שכאשר הכריז הגבאי בטעות: "עליית חמישי - עליית הברכות", כוונת הקונים היתה להתמודד על קניית עליית הברכות, בה בירך יצחק אבינו - "ויתן לך..." את יעקב אבינו. ואף שהגבאי הכריז בטעות "עליית חמישי", דבריו אלו בטלים (שהרי לא שלחוהו להטעות, 'לתקוני שדרתיך ולא לעותי'). וגם הדמים הרבים בהם נקנתה עלייה זו לאחר התמודדות בין החפצים בה, מוכיחה שכוונת הקונים היתה לקנות את עליית הברכות. וממילא אוראל זכה בעלייה זו על אף טעות הגבאי בהכרזה. (ופירו מתוך ויקרא עמ' 275 מהגר"י זילברשטיין שליט"א)

נידוני 'חושן משפט' המופיעים בעלוני 'אל תקרי הליכות אלא הלכות', נועדו אך ורק לעורר את לב הלומדים, ולהרבות בפלפולת והדרה של תורה, להגדיל ולפאר כבוד שמים. ממילא אין לראות בהם כלל הלכה פסוקה, ובכל גידול דומה למעשה, יש להתייחס עם דיון מוסמך, ועל פיו לנהוג. שכן ידוע שכל פרט ולו הקטן ביותר, משנה את הדין בנידונים אלו מקצה אל קצה, ובדואי שאין בדברינו המועטים כאן, בכדי להקריף וללכך את הענין כדבעי.

מצוה ע"ז בתרי"ג המצוות:

'שלא ילמד חובה מי שלימד זכות'

תחילה בדיני נפשות'

משורשי מצוה זו כמו שאמרנו תחילה, שלא ילך אחד מן הדיינים אחר חבירו אלא יבין הדברים מעצמו, הטעם מפני שאפשר שמתוך כך יבוא הדין כולו לפעמים על דעת אחד מהם, הבן הדבר כי כן הוא, ולא רצה ה' יתברך למסור דין נפש לדעת אחד, אבל בדין ממונ שניתן להישבון אין חוששין לכל זה, ואפילו לשלושה מוסרין אותו לכתחילה על סמך דאי (שאם) אפשר דליכא (שאיין) בהו חד דגמיר (שלמד).

מצוה ע"ח בתרי"ג המצוות:

'מצות הטיה אחרי רבים'

ומשורשי מצוה זו, שנצטוונו בזה לחזק קיום דתנו, שאילו נצטוונו קיימו התורה כאשר תוכלו להשיג כוונת אמיתתה, כל אחד ואחד מישראל יאמר דעתי נותנת שאמיתת ענין פלוני כן הוא, ואפילו כל העולם יאמרו בהפכו לא יהיה לו רשות לעשות הענין בהפך האמת לפי דעתו, ויצא מזה חורבן שתעשה התורה ככמה תורות, כי כל אחד ידין כפי עניות דעתו. אבל עכשיו שבפרוש נצטוונו לקבל בה דעת רוב החכמים, יש תורה אחת לכולנו והוא קיומנו גדול בה, ואין לנו לזוז מדעתם ויהי מה, ובכן בעשותנו מצוותם אנו משלמים מצות האל, ואפילו אם לא יכווננו לפעמים החכמים אל האמת חלילה, עליהם יהיה החטאת ולא עלינו. וזהו הענין שאמרנו ז"ל בהוריות (ג) שבית דין שטעו בהוראה ועשה היחיד על פיהם, שהם בחיוב הקורבן לא היחיד כלל, זולתי בצדדים מפורשים שם.

מצוה ע"ט בתרי"ג המצוות:

'שלא לרחם על עני בדין'

ושורש המצוה ידוע, שהשכל מעיד בהשוויית הדין שדבר ראוי וכשר הוא.

מצוה פ' בתרי"ג המצוות:

'מצות פרוק משא'

משורשי המצוה, ללמד נפשנו במידת החמלה שהיא מידה משובחת, ואין צריך לומר שחובה עלינו לחמול על האיש המצטער בגופו, אלא אפילו המצטער באבדת ממנו מצוה עלינו לחמול עליו ולהצילו.

'שלא להטות משפט חוטא מפני'

רשעו'

שורש השוויית הדין בכל אחד, דבר מושכל הוא. (מתוך ספר החינוך)

אל תקרי הליכות אלא הלכות

שאלות

(תשובות יינתנו בעלון הבא)

א. מנשה הזמין כרטיס טיסה לארה"ב מסוכן הנסיעות שלו ליום שני בלילה. סוכן הנסיעות לא הבין כהוגן את מנשה, ושלה לו כרטיס טיסה ליום ראשון בלילה. מנשה קיבל מיד השליח את כרטיס הטיסה אך לא הביט בתאריכו. ביום שני בבוקר נודע למנשה שהדרכון שלו אינו בתוקף, וגם נודע לו על הטעות שטעה סוכן הנסיעות שלו, ועל כן הוא דורש את כספו בחזרה, אך סוכן הנסיעות טוען שהוא פטור, שכן אפילו אם הוא לא היה טועה, והיה נותן למנשה כרטיס טיסה ליום שני בלילה כפי בקשתו, אין זה היה מועיל, שכן הדרכון שלו אינו בתוקף. מה הדין?

ב. אביאל שקיבל כרטיס הגרלה מאת אחד המוסדות בהם הוא תומך, זכה בהגרלה שנערכה באופניים יוקרתיות. האחראי אמר לאביאל שהוא מוזמן למשרדי המוסדות, לקבל את האופניים בהם הוא זכה. אלא שמחמת המרחק הרב למשרדי המוסדות העדיף אביאל לוותר על הזכייה, והשליך את כרטיס ההגרלה לאשפה. מיכאל שראה ושמע את כל המתרחש, התקשר למוסד והתרעם עליהם - "תסלחו לי איך יעלה על הדעת לנהוג כן בתורמי המוסד, וכי זו הכרת הטוב שלכם?! האחראי הסכים לדבריו של מיכאל והחליט לשלוח את האופניים אל הזוכה. ומה עכשיו? מיכאל בא וטוען שהיה שאלה התייאר מהאופניים הרי אלו שלו. מה הדין?

ג. האם מותר בשבת להדיח כלים שאינם צריך להם, ועושה כן רק מחמת שמתבייש מהאורחים?

ד. האם מותר להלביש ילדים קטנים בבגדי לילה (פיג'מה) בשבת, לצורך השינה במוצאי שבת?

ה. האם מותר לשטוף בשבת את גביע הקידוש אף שיודע שלא ישתמש בו עוד בשבת?

ו. האם מותר לקרוא בתורה (בעל קורא) להכין בשבת את הקריאה של שבת הבאה?

ז. האם מותר בשבת להכניס חלה למקפיא לצורך שבת הבאה?

כינור חידתי

שאלת השבוע:

מהן שתי הברכות שניתן לברך אותן פעם בחמישים שנה?

פתרון החידה מעלון הקודם:

שאלה: מהן שתי הברכות שניתן לברך אותן רק פעם אחת בחיים?

תשובה: (1) המל את עצמו מברך: 'ברוך אתה ה', אלקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו, וציוונו להיכנס בבריתו של אברהם אבינו'. כמבואר בשפתי כהן ובפתחי תשובה (יו"ד סי' רסה ס"ק ב).

(2) הפודה את עצמו מברך: 'ברוך אתה ה', אלקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו, וציוונו לפדות הבכור'. כמבואר בשו"ע (שם סי' שה סעי' י, ועי' ברמ"א שם). (מתוך סדרת הספרים הנפלאה 'ופריו מתוק')

העלון מוקדש לע"נ: הגר"מ מזוז זצוק"ל, הרב רפאל בן דניאלה ז"ל, ר' יעקב בן שפרה ז"ל, ולהבדיל לרפואת גבריאל בן אסתר.

לתגובות, הקדשות, ולהפצת העלון 0548432105.

6629700@gmail.com

נא לא לעיין בזמן התפילה